

Είμαι μια γυναίκα και κανένα ήθικό.
 "Αν έσείς με κρίζετε "Αβύσσο και Πίστη
 Και βράδυ Μυστήριο και Αιωνιότητα!
 Δώρα έσείς μου κλέμνετε απ' την ήθική σας.
 — Αχ, έσείς οι ήθικοί!

"Έτσι ώμιλούσε λοιπόν η άπιστευτη. "Εγώ δέν τήν πιστεύω, ούτε και τή γέλοιό της, άκόμη κι' αν μιλάει κακή για τόν έαυτόν της.

Κι' όταν έγώ κάτω από μάτια τέσσαρα μέ τήν άγρια μου Σοφία ώμιλούσα, μου έπτε θυμωμένη: «Ποθεός, «Θέλεις», «Άγκαπές», γι' αυτό μόνος σου παινάζς τήν Ζωή έσύ τόσο».

Αίνο έλειψε κ' έγώ ν' άπαντήσω άσχημα και να πώ στην θυμωμένη τήν 'Αλήθεια. Και δέν ήμπορεί κανείς πιά άσχημα ν' άπαντήσει, παρ' ε τήν Σοφία του όταν αλέγει τήν 'Αλήθεια».

"Έτσι στέκει δηλαδή μεταξύ τών τριών μας. Κατά βέθος έγώ μόνο τή Ζωή άγκαπώ και τή περισσότερο όταν έχω μίσος!

"Αλλά πώς τάχω καλά και μέ τήν Σοφία, και συχνά πολύ καλά, αυτό κλέμνει να θυμούμαι τήν Ζωή πολύ!

"Έχει τή μάτι της, έχει και τή γέλοιό, έχει εκείνο τή χρυσά καλαμιδάγκυστρό της. Τι μπορώ έγώ να κλέμω όταν μοιάζουμε κ' οι δύο;

Κι' όταν μια φορά η Ζωή μ' έρώτησε «ποιά είν' αυτή η Σοφία;» Πρόθυμος άπάντησα «Αχ! ναί! η Σοφία!

Διψά κανείς γι' αυτήν και χορτασμού δέν έχει. Τήν ήμωρει κανείς πιά μέσ' από μαγνάδια και τήν κουνιγάνει με δέχτρα να τήν πιάσει.

Είν' όμορφη: Τι ζέρω έγώ! Οι πιά παλαιοί ήμωσ ακόμα στο δώλωμά της πιάνονται. Είν' άκατάστατη, είναι πεισματάρη: να δαγκάει συχνά τή χείλη της τήν είδα, και να σύρνη άνασίδα τή χιτένι στα μαλλιά της.

Μπορεί να ναι κακή, μπορεί να ναι και δόλια, είν' ε όλα της μια σωστή γυναίκα. "Όταν όμιλη κακή για τόν έαυτό της, τότε ίσα ίσα είνε πού πλανάζ».

"Όταν δλ' αυτά στην Ζωή τα είπα, έγέλασε με πάθος κ' έελεισε τή μάτια της. Για ποιά ώμιλούσε μ' έρωτά, μήπως για μέ;

Και αν είχες δίκιο—μου τή λέει κανείς ποτέ έτσι κατά πρόσωπο! "Αλλά πές μας τή λοιπόν και για τήν Σοφία σου κέτι!» "Αχ, και τότε μ' άνοιξε πάλι τή γλυκά σου μάτια, ώ άγάπη μου Ζωή! και μου έράνη τόν φτωχό μέσ' ε τ' άνερίφρητο πώς ξεναπέφτω πάλι.»

"Έτσι λοιπόν τραγουδούσε ό Ζαρατούστρας.
 Μά σαν έπαψε ό χορός κ' έφυγαν και τή κορί-

τσα, λυπημένος κάθεται και μοναχός του λέει:
 «Ο ήλιος είναι ώρα πού βασιλεύει, ύγρό είναι τή λειβάδι και μέσ' από τή δάσος κρύο έρχεται.
 "Εν άγνωστο είνε γύρω μου και σκεπτικά κοιτάζει. Τι! Ζής άκόμη, Ζαρατούστρα;
 Γιατί; Προς τί; Με τί; Πού; πώς;
 Τρέλλα δέν είνε να ζή κανείς άκόμα;
 "Αχ, καλοί μου φίλοι, είναι τή βράδυ πού μ' έρωτούσε έτσι. Συχωράτέ με για τήν πολλή μου λύπη.
 «Βράδυ ήτανε: συχωράτέ με γιατί' ήταν βράδυ!»
 Τάδε λέγει Ζαρατούστρας.

Μετάφραση ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ

ΜΕΣΧΟΥ

ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

"Αμα τάγερν τή γιάλο σιγά σιγά χαιδεύη, Πλανή τή νού μου τή φτωχό κι άρνούμαι τή στεριά. Και πιο πολύ η άπάντημη γαλήνη με μαγεύει.
 Μ' άμα σφυριξή δυνατά κ' έρθή κακοκαιρία Και κάθε κύμα σα θεριδόν' άφριξη και παλεύη, Τή γιάλο φεύγω, λαχταρώ τή χώμα, τή κλαδί. Γη θέλω, δάση άρέσουνε σ' έμένα τόν όρειτη, Πού κι ά φυσήξη ό άνεμος, τή πεύκο τραγουδεί. Βαρεία 'ναι τού ψαρά ή ζωή, πούχει τή βάρκα σπύτι Κ' έχει τή θάλασσα δουλειά και ψάρια κυνηγεί. "Εγώ τόν ύπνον άγαπώ, πού ό πλάτανος σκεπάζει, Μ' άρέσει έμένα εκεί κοντά ν' άκούω τήν πηγή, Πού στο βουνήδιο μουρμουρά γλυκά—δέν τόν τρο- [μάζει.

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Μόλις μπήκε μέσα στη σάλα, κ' η άραβωνιαστικά του παρουσιάστηκε δχι με γελαστό, όπως άλλοτε, παρ' με σοβαρό και κρύο ήθος.

— Κύριε Καφεκάρδη, τού είπα, να τή δαχτυλίδα σας. Λυπούμαι, μα μου είναι αδύνατο να σας πάρω. Άγαπώ... κάποιον άλλον...

— Άλλον; φώναξε εκείνος. Τότε δώσε μου τήνομά τού!

— Θέλει να τόν σκοτώσεις, να μονομαχήσεις μαζί του...

— Όχι, σου δίνω τή λόγο μου. Πές μου ποιος είναι. Θέλω να τού πουλήσω τή δαχτυλίδα.

— Πώς σας μοιάζει, είπα η κ. Λεβαντόγλου κοιτάζοντας τή ζουγραφιά της κ. Μπογλατοπούλου.

— Νομίζετε; Έτσι μου λένε όλοι.

— Όχι ναί, ναί! Και τή πρόσωπο τόσο φυσικά χρωματισμένοι

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΕΡΜΟΝΑ

Τά έργα τ' άληθινά της Τέχνης σήμερα βγαίνουν μέσ' από τή Ζωή τήν άληθινή. Άπό τή Ζωή, πού παντοδύναμη και πολύτροπη ξεχύνεται είτε από τή Φύση, είτε από τή όντα και πού μ' άγάπη άδολη κι άπλη τή δέχεται η ψυχή μας, αδιάφορο αν είναι χρωματισμένη με λύπη ή με χαρά. "Ό,τι ζει τριγύρω μας εκείνο είναι πού μας κάνει και να αίστανόμαστε. Μπορεί η Ζωή αυτή να ξεπετιέται και μέσ' από λείψανα περασμένου καιρού, πού δέν έχασαν όμως τή μεγαλειό της όμορφιάς και πού η ψυχή τους τριγυρίζει από πάντων πόντα νέα και πάντα πλάστρα, πάντα με τή δύναμη να μας συνεπαίρνει και να συνταράζει και τή δική μας ψυχή. Γι' αυτό κ' οι άληθινά τεχνίτες δέν έπαψαν να λατρεύουν και να γυρνούν με λαχτάρα στα λείψανα κείνα της παντοτεινής νεότητας κι όμορφιάς, πού μας θυμίζουν τή Ζωή, πού στέκουν σαν άνίκητα σύμβολα της ζωής.

Μ' αυτό βέβαια δε ζητάει σήμερα η Τέχνη, να γυρνάμε τή μάτια της ψυχής μας προς τή λείψανα κείνα και μόνο μαζί τους να ζούμε. Όχι. Ίσα— ίσα αυτό δε θέλει. Λατρεύει τή παλιά σύμβολα για να παίρνει δύναμη να νοιώθει τήν όμορφιά της τωρινής ζωής, να κάνει τήν ψυχή λεύτερη να ξεδιαλέγει, δε, τή θά τήνε φέρει πιά σιμά στη Ζωή. "Ενοιώσαν οι τρανοί τεχνίτες τού καιρού μας ότι τίποτις πιά όμορφο δέν είναι από τή Ζωή και γι' αυτό τόκαμε νόμο σήμερα η Τέχνη στις πιά πλουσιόζωες πηγές να στήνει τή παλάτια της.

Ίακτι τέτοιες σκέψεις μούφεραν ένα καινούριο βιβλίο πού τώρα—τώρα βγήκε. «Τ ης Ζ ω ης» λέγεται τή βιβλίο κ' «Ερ μ ο ν ας» όνοματίζεται ό συγγραφέας του.

Ποιος είναι; δέν ξέρω. Πού ζει; κι αυτό δύσκολο να τή πεί κανείς. Ένα ξεκαθαρίζεται. στη στιγμή: ότι είναι καθαυτό Έλληνας: όχι γιατί τήγραψε τή βιβλίο του σε Ρωμαϊκήν, γλώσσα, στην έθνική μας γλώσσα: όχι. Τή φωνάζει η ψυχή του, πού ξεπετιέται μέσ' από κάθε σελίδα. Τή δείχνει όλοφάνερα τή πρωτότυπο άληθινά βιβλίο του, πού έχει τραγούδια, πιά τραγούδια και ταξιδιωτή σημειώσεις, μια μετάφραση τού 'Ιπ-πόλυτου τού Εύριπίδη μ' ένα βαθυστόχαστο πρόλογο. Θάκανε πιά καλή καθένος, πού θά διαβάσει τού 'Ερ-

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ

ΤΟ "ΗΛΙΟΦΕΓΓΑΡΟ," ΤΟΥ ΠΑΛΛΗ ΚΙ "Ο ΟΥΡΑΝΟΣ," ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Με τήν εύκαιρία πού μπήκε στη σειρά τών Φ τ η ω ν βιβλίων τού «Νουμά» και τή βιβλιοθήκη πού μεταφράσε απ' τάγγλικά ό κ. Πάλλης, δε θάταν περιττό να πεί κανείς δυό λόγια για τή βιβλίο, άπου μάλιστα, στο ζέρω, δέν έχει γραφεί ως τώρα τίποτα γι' αυτό κ ρ ι σ ω ε δ ι κ η ν. Ποιος ζέρει; Ίσως να μήν τούδωσαν και πολλή σημασία οι διάφοροι κριτικοί, ίσως να τούς θάμπωσε ό «Ουρανός» τού άνωφελοδς συλλόγου» και μπροστά του να βόηκαν άγαμνόν τή «Ηλιοφέγγαρο» τού κ. Πάλλη. Γιατί βέβαια δέν μπορώ να παραδέχτώ ότι δέν εθώωρησαν ειδικό τόν έαυτό τους να τή κρίνουν. Γιατί πρώτα-πρώτα Ρωμίδε και σμή ειδιάδε» σε όποιόδηποτε ζήτημα είναι έννοιες αντιφατικές. "Επειτα δά θυμούμαι πού διάβασα κάποτε μια κρίση για τή "Α ν θ η—βιβλίο άνωφελές—τού μακαρίτη Χελντράιχ από άνθρωπο... ειδικό βέβαια. Και θυμούμαι κά-

λιστα πού όνόμαζε ό κριτογράφος τή μακαρίτη «έξοχώτατον τών παρ' ήμιν βοτανικών» σα να ζούμε στην έποχή τού Διναίου όταν η Βοτανική δέν εταν παρ' μόνον σ υ σ τ η μ α τ ι κ ή Μπορεί. Ίσως να ναι αυτή η έποχή ένας απ' τούς σταθμούς πού θά κάνουμε, όσο να φτάσουμε στο «χρυσόν αιώνα» τού Περικλή. Τή μόνο πού φοβάμαι, είναι, μήπως από τή φόρα πού θάχουμε, από τήν αταχύτητα τήν κεντημένη» πού λέει η Φυσική, δέν κατορθώσουμε να σταματήσουμε» εκεί, μόνο τραβήξουμε όλοταχώς προς άλλη έποχή πιά ταιριαστή με πολλά φυσικά μας, μά, λιστα με τή μιμητική μας δύναμη, στην έποχή πού μόλις άρχίζαμε να περπατάμε με τή δυό, κ' ε-σι θά ίδουμε με τή μάτια τους κ' οι διάφοροι Σκαλτσούνηδες πιά εταν τή πρωτόπλαστο ζεύγος πού άπόγονοι εύχονται είναι».

"Αλλά «χρόνου φείδου» έλεγε ό αρχαίος σοφός, κι ό πρόλογός μου κοντεύει να βαρτάξει περισσότερο από τίς νύχτες τών πολικών χωρών, τή «κοινωνία» τής εκκλησίας και τήναγνώσματα της «Εσπερινής» και της «Αστραπή» τών θηλυκών Διοσκούρων τού έλληνικού τύπου.

Ίσως τέχνη χρειάζεται για να γράψει κανείς τέτοια άπλά βιβλία πού να μπορεί ό καθένος να τή διαβάσει. Δέν άρει ή μάθηση κ' η έξυπνάδα, πρέπει να υπάρχει κοντά σ' αυτά και κάποιον ιδιαίτερο χάρισμα, πού να μπορεί κανείς να μπαίνει στού άπλου ανθρώπου τήν ψυχή, να καταλαβαίνει τί κύκλους ιδεών έχει, και πώς πλούσιοι είναι

κ' έπομένως τί μπορεί να πάρει και πώς, μ' άλλα λόγια τί πρέπει να τού πεί, και πού, πρέπει να τού τή πεί. Δηλαδή θά διαλέξεις πρώτα πρώτα απ' όλο τή ύλη τής έπι-στήμης στα χρειάζονται να βάλεις στο βιβλίο σου, θά κοιτάξεις ίσως με πού ποίπει να προχωρήσεις στα καθέκαστα. Αυτό είναι τή ένα ζήτημα, να κατορθώσεις να πεις στα πεί και πού πάντων να μήν πεις όσα ζέρεις. "Ερωγέτ' έπειτα άλλο ζήτημα επίσης σπουδαίο, τή ζήτημα πώς θά τή πεις όσα έχεις να πεις, με τί τροπο, με ποιά μέθοδο, με τί σειρά θά έκθέσεις τή πράγματα. Τή βιβλίο σου δέν πρέπει να είναι κου:σουραμένο επιστημονικό βιβλίο, γιατί άλλως θά μιλήσεις στον επιστήμονα κι άλλως στον άπλο τόν άνθρωπο. "Έτσι, κάθε καινούριο πρῶμα πού θά πεί θά προσπαθήσεις να τή δέσεις με όσα ζέρεις ό άναγνώστης σου, κι απ' αυτά είναι πού πρέπει να ριζίζεις από τή γνωστά, και να προχωρήσεις και να εξηγήσεις τάγνωστα, για να τή παρουσιάσεις όσο μπορείς πιά εύκολονόγητα. Άλλά τή βιβλίο σου δε θάχει για τήκοπμό άλλα να μάθει καινούρια πράγματα σ' αυτόν, πού θά τή διαβάσει. Σκοπός του άκόμα θά είναι να τού άνοίξει τή μάτια, να τού γυμνάσει τή παρατηρητικό, να τόν κάνει να τρέπεται, να τόν οδηγήσει πώς να βγάζει συμπεράσματα από τή διάφορα φαινόμενα πού γίνονται μπροστά του. Κι όμως τίποτα, μπορεί κανείς να πεί, δέν κέρδισες, αν τή βιβλίο σου άρνήσει ψυχή τόν άναγνώστη. Πρέπει δηλ. να είναι τίποτα, πού να φευτεί η καλή-

μονα το έργο, ν' αρχίζω από τον πρόλογο τούτου. Εκεί θα δει ξεκάθαρα πώς σκέφτεται και ποιά είναι η ψυχή του. Πώς νοιώθει την τέχνη κι από ποιές πηγές ποτίστηκε ο νοός του. Όσο πιο καλά γνωρίσει κανείς τις υποκειμενικότερες ιδέες του ποιητή, αντικρύσει τη ματιά που ρίχνει στ' έγρω του για να τα δει κάπως ξεχωριστά, πόσο πιο βαθιά θα νοιώσει και το έργο του.

Ο Έρμοντας είναι γέννημα και θρέμμα της ιδέας, ότι η ξεκαγένηση της Ρωμικίτης ψυχής από την ίδια της τη δημιουργική δύναμη πρέπει να γίνει. Την παράδοση με τη φακίρικη προσκόλληση σ' αυτή τήνε θαρρεί θάνατο της φυλής μας. Θέλει τη σημερινή ζωή να λατρίψουμε κι απ' αυτή να παίρνουμε δύναμη για να σιωπούμε στους άρχαιους, που τότες πιά θα είμασταν Ιάκβοι να νοιώθουμε την αξία τους και να ξεδιαλέγουμε από τη ζωή τους ό,τι μας χρειάζεται. Είναι ιδέες αυτές που η νεώτερη φιλοσοφία τις αποδειχνει νόμους ανέκλιτους και που τα κλεισμένα μάτια τω σημερινώ Ρωμικόνε δεν τις είχαν ιδεί, ως που τις βροντοφώναξε ο Ψυχάρης και χάριξε το δρόμο της ξεκαγένησης. Μάθητάς του Ψυχάρη στις ιδέες κι ο Έρμοντας έρχεται με θάρρος και με κρίτη δυναμωμένη από την προσεχτική μελέτη να τις κλείει βγγέλιο της τέχνης του, που δείχνει ότι η ξεκαγένηση άρχισε και τραβάει νικήτρα το δρόμο της.

Σε πέντε μέρη χωρίζει τα τραγούδια του ο Έρμοντας: σε τραγούδια «Μεσοχρονιάτικα, Άττικα, της Ασίας, της Αγάπης, της Ζωής». Είναι όλα συννέτα με δεκαπεντασύλλαβο στίχο, χωρίς δημοκρατικολιξίες, φιλοδουλεμένα, με φράση σφικταδεμένη. Τα γέννησαν η ψυχή του από τη μελέτη της ζωής που γύρω στον ποιητή ζυχώνεται από κάθε μεριά από θυμαίσεις, από χαρές και μελαγχολίες, από τη Φύση, από ρεϊτικά, από ανθρώπους. Οι μυστικοί τόνοι της άρμονίας, που παντού βασιλεύει, του χτύπησαν δυνατά τ' αυτιά και τους δέχτηκε η ψυχή του μ' αναγκαστικισμό, που βαθιά τον άνατάραξε. Κ' έτσι ξεχύθηκε το τραγούδι του σαν πλημμύρα φωτός και ζωής.

Θα ειπούν μερικοί ότι τα συννέτα του θυμίζουν τον Έρεντιν. Τώπε δ' κι όλα κάποιος σε μια φημερίδα άπάντεχα, ένφ έννοιωσε την ουσία του βιβλίου. Θα σκεφτούν άλλοι ότι ο ποιητής είναι προρακχηλίτης. Ίσως αυτόι να έχουν κάπως δίκιο. Μά έγω δ' βλέπω τίποτις άλλο πια ότι ο Έρμοντας είναι πρωτότυπος ποιητής καθαυτός Έλληνας, που προδιέθεσε την ψυχή του να σιωπάει τους άρχαιους προγόνους του και

να μάθει την άρμονία της τέχνης και της ζωής και από την Γλαχία ή απ' τους σκοπούς του Άρχιλοχου.» Στα περισσότερα συννέτα του βλέπουμε καθαρά ποιά είναι η δύναμη της βασιλίσσας Ζωής, που άναζητήθηκε σ' όλες τις πηγές.

Κι άλήθεια, ποιά ποίηση μπορεί να ναι όμορφότερη κι άληθινότερη από κίνη, που φέλνει τη δόξα και το μεγαλειό της ζωής με κάθε της λύπη ή χαρά; Τι είναι ο ποιητής παρά ένας άπόστολος για να κέρμει τον κάθε όμοίο του

Της αγαλόδρους Ζωής το λάλημα ν' άκούση;

Σίωπασε στους άρχαιούς ο Έρμοντας με τέτοιο τρόπο, που μόνο την τέχνη τους να πάρει για να δυναμώσει τη δική του και να τραγουδήσει άπλα και μεγαλόπρεπα σ'ν εκείνους. Διαβάστε όλα τα συννέτα που τα όνοματίζει «Άττικα» και τα περισσότερα από ταλλα που φέλνουν τη Ζωή και θα το δείτε άμέσως αυτό. Να βρει κανείς μερικούς στίχους από μικρό τραγούδι για δείγμα της τέχνης ενού ποιητή το βρίσκω κομμάτι άσπειρο. Μά εδώ δε μ'αρκά να λησμονήσω την τέτοια ιδέα μου για να φανεί πιο ζωντανά αυτό που είπα. Λέει ο ποιητής στο συννέτο του «Αύγη»:

.... Μακαριστά θαλεύω

Τά δάση μέσα στη θροισή που γλαύκωνε τις ράχες
Και θαλασσοπύλας τα βουνα μενεξεδιά, γαλάζια
"Η ρούσα και κοκκινωπά μ' άσπρες σειρές ρεμάτων
"Ως την ψηλή λαμποθαρία που σ'ν άφρο τιτάνειο
Φεγγεσοδώντας σούλαναν τών κορυφών τα χιόνια.
"Ο κυνηγάρης άιτός γυροβολούσε πάνω.
Κλειστά κάτω από τα έλατα μουλλάναν τα καπλάνια
Σκιεστή γυρεύοντας μονιά...

Τέτοια είκόνα άπλη και μεγαλόπρεπη δε θυμίζει την άρχαία ποίηση; "Αξίωμα του Άλκαμνα τους στίχους όταν περιγράφει τη σιγαλιά της νύχτας:

Εύδουσι δ' όρέων κορυφαί τε και φάραγγες
πρόνοες τε και γαράραϊ,
φίλλα τε έρπετά θ' έισα τρέφει μέλινα γαία,
θής όροσκώοι τε και γένος μελισσών
και κνώδαλ' έν βένθεσι πορφυρέας άλλς.
εύδουσι δ' οίωθών φύλα ταυπητάργων.

"Ετσι ζουγραφικοί είναι οι πιο πολλοί στίχοι του και τέτοιας τέχνης, που σύβαθα σε συνταράζουν, όταν φέλνει της Φύσης την όμορφάδα ή την ψυχή των άθάνατων ρεϊπιων ή την άγάπη τη μεγάλη ή τη χαρή των παιδιάτικω χρονών. Λέει κάπου ο Α. Ντωντέ: «Ποιητάδες είναι όσκι φύλαξαν μέσα τους τις χαρές που έννοιώθαν, όταν ήταν παιδιά.» Είναι στα τραγούδια του Έρμοντας δυό συννέτα «Σ'ν τα Παιδιά» κι

τερα να ζυπάνει μέσα στην ψυχή του την άγάπη για τη μάθηση, για τη μελέτη, για το βιβλίο. Και για να το κατορθώσει αυτό, πρέπει να είναι γραμμμένο το βιβλίο σου σε γλώσσα που δλι μοναχά να τη διακονοιώθει όδποιος το διαβάζει. Αλλά σε γλώσσα που να του μιλάει βαλιά στην ψυχή του, να είναι γραμμμένο με χαρή, σε ύφος άπλό, δλι σκοτεινό και δύσκολο, να είναι γραμμμένο με τέτοιο τρόπο που να θαρρεί ο άγνωστότης πως σε διαβάζει, μόνο πως άκούει το συγγράφη να του κουθενιτζέι. Τότα πέτυχε το σκοπό σου. Τότα χαίρεται να το διαβάζει το βιβλίο σου κι ο άπλος ο άνθρωπος και το παιδί—κι ο σοφός, γιατί ζανοίγει την κρυμμένη σοφία που δηγούσε το συγγράφη. Και ρος όμως πιά από τις γενικές αυτές ιδέες που δεν είναι καθόλου καινούριες, άλλ' άπαναγίτες καλίες, ότο οι κοσμογονικές θεωρίες των θεολόγων και το εκπαιδευτικό μας σύστημα, να πάμε στο "Ηλιοφάγγαρο του κ. Παλλη.

Επιστήμη είναι η παραμύθη: τόσο άπλά, τόσο εύκολα, τα παρουσιάζει τα πράματα. τόσο νόστιμα τα λέει και τόσο κουθενιτσιτά, που δεν πιστεύεις πως σου μιλάει για ζητήματα της επιστήμης, μόνο θαρρείς πως άκούς παραμύθη. Κι ώστόσο στο παραμύθη αυτό σου μαθαίνει τόσα δ' μορφα πράματα για τη ζίστα του ήλιου, το μέτρος του, το μέγεθός του, τη μορφή του, για τα καλά που μας δίνει, για τους φακούς και τα πειράματα που μπορούμε να κάνουμε μ' αυτός σου μαθαίνει πως γίνεται η μέρα κ' η

νύχτα, πως ο χειμώνας, η άνοιξη, το καλοκαίρι, το χινόπωρο σου δείχνει με τι τρόπο βρίσκεται η άπόσταση των ουρανίων σωμάτων από τη Γη, που μόλις θα το πιστεύεις πριν ότι κατορθώσε η επιστήμη να τη λογαριάσει σου ηγεί γιατι στις άψηλές βουνοκορφές, αν και βρίσκονται νηχότερα στον "Ηλιο, έχει τόσα χιόνια, ένφ άνοθοδολούν οι κάμποι σου δηγίεται για τους προγόνους μας στους παλιούς καιρούς πως έφανταζόντουσαν το ήλιοβασιλείμα, που νόμιζαν ότι βουτούσε ο "Ηλιος στον ώκεανό, και μερικοί μάλιστα άκούσαν, θαρούσαν, και τη φοβερό φέσι πουάανε, όταν δλόκαφος έπεφτε μέσα στα νερά, κ' ένα σωρό τέτοια όμορφα πράματα για τον "Ηλιο και για το Φεγγάρι, που φαίνεται την ήμερα σαν κουρελλάκι σύννεφο για τα ίδια τα σύννεφα, από που έρχονται κι άρμενίζουσε ψηλά στον ουρανό για τα πηγάδια και τα κεφαλάρια, πως γιομίζουσε νερό, για τον άνεμο, τί τον κάνει και φυσάει. Και τα λέει όλα και τα εξηγεί με μια μέθοδο που είναι μοναδική, που είναι κ' η σωστή, που κάνει τα πράματα δυο γίνεται πιο εύκολονόητα, που κάνει το νού να σκέπτεται, που συνηθίζει τον άνθρωπο να παρατηρεί, και να εξηγεί σωστά τα φαινόμενα.—"Εν από τα όραια κεφάλια του βιβλίου, εξετάζοντας μεθοδολογικά, βρίσκουμε πως είναι κείνο όπου γίνεται λόγος για το εγγονικό δρόμο της Γης τριγύρω στον "Ηλιο». Σκεπτόντας δ' συγγράφας από το φαινόμενο των έποχών, γυρεύοντας να βρει την αιτία, σ'που έχομε μια έποχή του χρόνου ζίστα, κι άλλη πάλι κρούει και χιόνια.»

"Ο Πεύκος μας» που μου θυμήσαν τα λόγια αυτά του Ντωντέ και μ' έκαμαν να νοιώσω ότι ο Έρμοντας είναι ποιητής, αν η «Γλυκειά» του δεν τον άνεβάξει σ' άψηλό στυλοβάτη.

Ζωή άληθινή είναι όλα του τα τραγούδια, όπως ζωή είναι κ' η γλώσσα του γιατι κι αυτή την πήρε μέσ' από το στόμα του λαού, μέσ' από τα λείψανα που ζούν αιώνια και μας χαρίζουν τα γλωσσικά μας πλούτια. Ίσως να ξεφτιστούν μερικοί με κάμποσε λέξεις του. Άδιάφορο για τον ποιητή αυτοί δεν ζέρουν που να βρουν τη ζωή αυτοί δε γνωρίσαν το μυστήριο της άρμονίας, που όλα τα ξαναζωντανεύει. Ίσως και να τον κατηγορήσουν τόσο το χειρότερο για κείνους, γιατι θα δείξουν, ότι δεν ζέρουν την άρχοντιά της έντικης μας γλώσσας και δε νοιώθουν πως έργο του ποιητή είναι και το να πλουτίζει το λεξικό του. Και θαρρώ πως άσπειότερο πράμα δε γίνεται από το να κρίνεις έναν ποιητή και να τον κατηγορείς γιατι έχει άσυνήθιστες ή σπάνιες λέξεις, που έσ'ν δεν τις ζέρεις. Μά δεν είναι πιο σωστό να κοιτάξεις πρώτα να τις μάθεις κ' ύστερα να είπεις αν τις μεταχειρίστηκε καλά ή όχι;

Τις ίδιες χαρές κλειούν και τα πεζά του. Οι «Αντιφειγγιές», τα «Ταξιδεύοντας», τα «Λιμάνια και Γέρματα» είναι ποιήματα δίχως στίχους, που έχουν έλη τη μουσική, τη γλώσσα, την όμορφάδα των πιο ζετιλιωμένων τραγουδιών. Ζουγραφίζει ο Έρμοντας μεριές που τις είδε, ταξιδεύοντας σ' αυτές. Μά δεν κάνει περιγραφή ξερή, δεν κάνει εικόνες, που θα σ' άφίσουν άδιάφορο ή μονάχα με το θαυμασό ότι κάτι όμορφο είδε. Σε κάθε κομμάτι θα βρεις και μια δυνατή φιλοσοφική σκέψη, που θα σε σταματήσει για να σκεφτείς κ' έσύ. Κι άλλου θα κλείσει μέσα στην περιγραφή και την ίδια την ψυχή του κ' έτσι θα ιδεις, ότι η κάθε φράση του ταιριάζει μ' άνάλογη ψυχική του κατάσταση. Το ύφος του φανερόνει τον ίδιο τον άνθρωπο, όπως θέλει κι ο Μπυρφόν.

Είναι ζωντανές οι περιγραφές του Έρμοντας γιατι πάλι με τη ζωήν έχει να κάνει. «"Ηθε πάλι η ζωή και με βρήκε» λέει κάπου στις «Αντιφειγγιές», και το συγκαπάντημα αυτό με τη βασιλίσσα του το φωνάζει άθλα σε κάθε γραμμή που του ζητάει ένα μέρος της Άττικης ή της Αγγλίας ή της Ιντίας. Είναι ακόμα Ζωή κι ο ρυθμός που βασιλεύει απ' την αρχή ως το τέλος των πεζών αυτών τραγουδιών. Η μουσική της ψυχής της Φύσης σμίγει με τη μουσική της ψυχής της γλώσσας. Με τέτοιο σμίξιμο κείνο που θα γεννηθεί δε μπορεί παρά ζωντανό κι όμορφο να ναι.

Προχωρεί πάντα με την παρατήρηση: Το μεσημέρι ο "Ηλιος φτάνει στο μεγαλύτερο του ύψος από τον όρίζοντα. Το ύψος όμως αυτό δεν είναι το ίδιο στο χρόνο κι άλήθεια, αν κοιτάζουμε στις 9 του Δεκέβρη (κατά λάθος το βιβλίο έχει του Σταβρού) θα ιδούμε πως τότε το μεσημέρι το ύψος του "Ηλιου είναι μικρότερο απ' όλες τις άλλες μέρες, και πως έχει ένα μέγιστο (maximum) στις 9 του Θεριστή. Τη χρονική αυτή κίνηση του "Ηλιου μας δίνει να την καταλάβουμε καλύτερα με την παρατήρηση των άστερισμών, που είναι άπαρές άστρων στον ουρανό και μ' αυτόν τον τρόπο φτάνουμε στο συμπέρασμα πως ο "Ηλιος φαίνεται να κάνει έναν κύκλο τριγύρω στη γη, σ' ένα χρόνο. Μας δείχνει κατόπι πως τίποτα δεν θαλάζε, αν η Γη κυκλότρεχε γύρω στην "Ηλιο, και θυμίζοντάς μας πως ο "Ηλιος είναι πολύ μεγαλύτερος από τη Γη, εδ'ε θα σ'ας φανεί παράξενο, μας λέει, ή μάθετε πως η Γη, περπατά και πως ο "Ηλιος στέκεται (άναφορικά προς τη Γη) στη μέση.» Τώρα, αν σ'ας άρέσουν συγκριτικές μελέτες άνοίξετε τον «Ουρανό» του «Συλλόγου κ.τ.λ.» σελ. 24. «Η έτησια μεταβατική κίνηση της Γης περι τον "Ηλιον τελείται εις άπόσταση 150 χιλιομ. απ' αυτού. Η σχετικώς μικρή αυτή μετατόπιση της Γης εις το διάστημα επιφέρει εις την θέσιν των πησιαιτέρων άπλανών φαινομενικών μεταβολήν άντιστοιχούσαν προς την έτησιαν μετατόπισην του πλανήτου ήμων δια της μεταβολής μάλιστα αυτής, κατορθώθη να

Ό,τι είπα παραπάνω για το σίμαμα υψους ἀρ-
χούς έρχεται ο Έρμωναυς νά τ' αποδείξει με τή με-
τάφραση του Ίππόλυτου του Εύριπίδου. Διάλεξε να με-
ταφράσει έν' από τα καλύτερα έργα του τραγικού, που
περισσότερο από τους άλλους ήταν άνθρωπος και ξε-
μαίρανε πιο πολύ από την παραδοχή. Δοκιμάζει ο
ποιητής— όπως κι ο ίδιος το λέει στον πρόλογο του
— από ποίθε πρέπει να γίνει η άφομοίωση με τους άρ-
χούς. Κ' επειδή ο Εύριπίδης είναι πιο άνθρωπος,
φυσικά μπορεί να τονε νοιώσει πιο καλά η σημερινή Ρω-
μαϊκή ψυχή. Έρχεται πιο πολύ στη Ζωή. Για να
πιτύχει καλύτερα η δοκιμή του ξεφεύγει κάποτε από
το κείμενο και προσπαθεί να κάμει μερικά συναισθη-
ματα κ' ιδέες πιο σημερινά. Προτού ξεταχτεί καλά το
πράγμα, αν έχει δικίο ή άδικο, δεν πρέπει να τον κα-
τηγορήσει κανείς γι' αυτό του το κάμωμα. Ξέρουμε
ότι κι άλλος ποιητής, Έλληνας τή γενιά, ο Ζάν Μω-
ρεάς— αν και στο Γαλλικό μετάφρασε— το ίδιο έκαμε.
Θύησε με μερικές αλλαγές να φέρει πιο σιμά μας «τη
Φυγένεια στην Αύλιδα» του ίδιου τραγικού. Είναι μια
θεωρία κι αυτή, που φαίνεται, ότι δε βρίσκεται μακριά
από την αλήθεια.

Η μετάφραση του Ίππόλυτου γίνηκεν άπανου στο
δρόμο που άνοιξεν η μεγαλόστομη τέχνη του Πάλλη.
Η πιο άγνή δημοτική γλώσσα ξαναζωντανεύει το άρ-
χαίο κείμενο κι όλος ο θεϊκός χαρακτήρας του Ίππό-
λυτου και το πάθος τής Φαίδρας συνεπαίρουν την ψυχή
μας, γιατί ζούμε μαζί τους την ώρα που άκούμε τα
λόγια τους, πράμα που δε μπορούμε να το πάθουμε
έμκ διαβάζουμε το άρχαιο κείμενο, όσο κι αν το κα-
ταλαβαίνουμε. Με την άρχαία γλώσσα μπαίνουν στη
μέση κ' οι αιδώνες που μας χωρίζουν από τη Ζωή των
τραγικών ανθρώπων. Με τη ζωντανή μας γλώσσα γί-
νεται το σιμίζιμο τω δυο μακροχωρισμένων καιρών.
Κάτι τέτοιο βλέπει κι ο Παλαμάς όταν φωνάζει: με-
ταφράζει τούς άρχαίους!

Είναι πιτυχημένη και σάλλα η μετάφραση; Δη-
λαδή ξαναχύνονται στο νέο καλούπι ίδια κι άπαράλ-
λαχτα οι ιδέες, ο τρόπος τής όμιλίας, ή όμορφιά του
στίχου και του μέτρου, ή λυρισμός του άρχαίου τραγι-
κού; Δεν είναι άναγκη να παντήσω σ' αυτό. Άθρω-
πος που έχει μέσα του το ρυθμό, ποιητής, που έγραψε
συννέτα σαν την «Καλοσύνη» τις «Αττικές Θωρίες»
και τάλλα, τεχνίτης που νοιώθει την τέχνη, όπως
την ζηγεί σε μερικά μέρη του πρόλογού του, δε θα
κατάπιανε τέτοια δουλιά αν δε μπορούσε και να τήνε
φέρει σε καλό τέλος, μήτε θα τύπωνε τη μετάφρασή

του, αν ήταν πρώτα ο ίδιος βέβαιος, ότι ο τραγικός
δε θα χάσει τίποτις από το ξαναφτιασμά.

Δέ μπορώ να τελειώσω τα λίγα μου λόγια για το
βιβλίο καινούργιου συγγραφέα, που βγήκε μέσ' από
την Έλληνικώτατη ψυχή του, χωρίς να είπω και
τούτη τη σκέψη μου. Ξαναγέννηση αληθινή άρχίζει
για τη Ρωμαϊκή φιλολογία και φυσικά και για τη
Ρωμαϊκή ψυχή. Φανερόνεται όλοθε στα γραμματα
νέα ζωή με πλάστρα δύναμη. Λογαριάστε τα βιβλία
που βγήκαν και γράφονται τώρα τελευταία και θα
ίδείτε άμέσως το μεγάλο ζύνημα. «Τα Ρεδα και
Μηλα» β' τόμος του Ψυχάρη κι ο «Νέος Ρομπινσώνας»
του που δημοσιεύεται στην ίδια τούτη φημερίδα· το
τελειωμα της μετάφρασης τής Ίλιάδας από τον Πάλλη,
ή «Τριεύγενη» και τα «Γράμματα» του Παλαμά,
άλλα μεταφράσματα από τάρχατο, τα Δηγήματα και
τάβρα του Έρταλιώτη ή «Αρχαιολόγος» του Καρκαβί-
τσα που τυπώνεται τώρα, των νέων ποιητάδων τα τρα-
γούδια βγαλμένα από την ψυχή του έθνους, όπως τα
«Νανουρίσματα» του νέου ποιητή Κ. Σ. Γ. που δη-
μοσιεύτηκαν παλε σε τούτη, η την έφημερίδα, τα τραγού-
δια του. Περιγαλιότη κι άλλα, το γύρισμα στη λατρεία
του Σιλωμού, είναι σημάδια πως η ξαναγέννηση ζη-
τιέται μέσα στην ίδια τη δημιουργική δύναμη τής
έθνικης μας ψυχής, ότι οι ζωντανοί διδάχου τής φυλής
μας άρχισαν να ξετοπίζουν τους νερόβραστους άπόστο-
λους του ξενισμού και τής ψευτιάς.

ΗΛΙΑΣ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝΣ

Δυο φίλοι περπατούσαν κοντά σ' ένα ποτάμι, ξέφρα
στάθηκε ο ένας κ' είπε του άλλου·
— Τι βάζεις πως περπατούμε από τ' άλλο μέρος του
ποταμού ;
— Χωρατεύεις ;
— Δεν χωρατεύω καθόλου ; Στοιχηματίζεις ένα είκο-
σιπεντάρικο ;
— Άς είναι. Ποιός θ' άποφασίσει ;
— Ο πρώτος που άπαντήσουμε.
Σε λίγο άπαντούν ένα χωριάτη, που δείχνοντάς του ο
πρώτος φίλος τ' άντικρυνό μέρος του ποταμού του λέει.
— Μιά στιγμή, πατριώτη. Δεν είναι εκείνο άντίκρυ
το ένα μέρος του ποταμού ;
— Ναι, γιατί ;
— Τίποτα. Και τούτο το άλλο ;
— Βέβαια. Κοροϊεύεις ;
— Όχι, όχι. Ήθελα να πληροφορηθώ. Και για τήν
πληροφορία που μου έδωκες ο κυριος από δω θα σου δώσει
ένα είκοσιπεντάρικο.

προσδιορισθούν οι άποστάσεις των άπλανών άστέρων. Αί
τοιούται μεταθέσεις των άστέρων είναι δευτέρα άποδείξεις
τής κίνησεως τής Γής. Άς άφήσουμε ότι η άπρώτη άπό-
δειξη είναι ε δει για τη μεταβατική αλλά για την επε-
ριστροφική γύρω στον άξονά της κίνηση τής Γής, άς άφή-
σουμε δηλ. τη σύγχυση που γίνεται στο μυαλό του άνα-
γνώστη από το άνακάτωμα των άποδείξεων, κι άς έρθουμε
κι πού θέλουμε. Καθένας θα νομίσει, και πολύ φυσικά,
ότι άφού έξηγήθηκε πριν και δικαιολογήθηκε η έτησια με-
ταβατική κ.τ.λ. στο κομμάτι που βάλουμε γίνεται λόγος
για τις φαινομενικές μεταβολές των θέσεων... τήν άπόσταση
των 150 χιλ. τή δεύτερη άπόδειξη κ.τ.λ. Κι θα άλλο. Το
μέρος αυτό είναι το πρώτο και μόνο μέρος όπου μαθαίνει
ο άναγνώστης την έτησια μεταβατική καθώς και τη δεύ-
τερη άπόδειξη. Γίνεται λόγος και παρακίτω (σελ. 25 κι
όμπρος) για την έτησια μεταβατική αλλά εκεί πιά την
παίρουμε για γνωστή, και ζητάμε μόνο να έξηγήσουμε
μ' αυτήν πως γίνονται οι έποχίς Θυμηθήτε τώσα πως πα-
ρουσιάζεται, πως εξετάζεται το ίδιο ζήτημα στο «Ήλιο-
φέγγαρο» και πείτε μου, στο θεό σας, αν δεν μπορεί να
κάνει να ίβει τη διαφορά και με κλειστά τα μάτια. Και μή
νομιάστε, παρακαλώ, πως έτυχε για την έτησια μεταβα-
τική—σά να εΐτανε άσημαντο το ζήτημα—να τάχει κα-
λήτερα το «Ήλιοφέγγαρο» από τον «Ούρανο». Δόλου.
Η ίδια διαφορά ύπάρχει από την άρχή ως το τέλος, οε

κάθε ζήτημα κοινό στα δυο βιβλία. Κι αν ήθελε κανείς να
παραστήσει άλλως αυτή τη διαφορά, θα έλεγε ότι ο «Ού-
ρανος» έγράφη εις γλώσσαν έπίσης άπέχονταν τής τε
άρχαϊκούτης και τής λεγομένης δημόδους, και δι' άναγνώ-
στιας έπίσης άπέχοντας του τε λαού και των λεγομένων
παιδευμένων.»
Έλείνο που λέγαμε παραπάνω, για τη μέθοδο των
λαϊκών βιβλίων, ότι δηλ. δεν πρέπει να είναι κουτσουρα-
μένα, σύντομα δηλ. βιβλία έπιστημονικά, γιατί άλλως θα
μιλήσει κανείς στον έπιστήμονα κι άλλως στον άπλο τον
άνθρωπο, γιατί ο πρώτος από το σχολιό, τη μελέτη, από
την έπιστημονική τέλος πάντων μόρφωση έχει στη συνέ-
δητή του άφομοίωσις (όπως λέει η ψυχολογία)
κ ύ λ ο υ ς π α ρ α σ τ ά σ ε ω ν που εδν τους έχει ο άλ-
λος, αυτό λοιπόν το βρίσκουμε στον «Ούρανο»—από την
ανάποδη.
Πού η μέθοδος του «Ήλιοφέγγαρου» όπου κάθε τι στη-
ρίζεται στην παρατήρηση, στο πείραμα, —πεί-
ραμα και παρατήρηση κατορθωτά για τον καθένα— όπου
με παραδείγματα παρμένα από την καθημερινή ζωή ω-
νίζονται και γίνονται όσο το δυνατό πιο εύκολόνητα τα
πράγματα ;
Άμέσως ύστερ' από το κομμάτι «εΟύρανο» που δια-
βάσατε και που τελειωνε με τη δεύτερη άπόδειξη, έργον-
ται σαν κύματα άπανωτά που σε τυφλώνουν όχτώ άλλες

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΑΡΠΗΔΟΥ
— ΑΠΟ ΤΟ Π ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΑΣ —

Μά άμα τότε είδε ο Σαρπηδός τους άφασκου
[συντρόφους
π' άπ' τ' άντριωμένον θιάχτηκαν Πατρόκλου το
κοντάρι,
γυρνάει με λόγια άγγιχτικά και σκυύζει στους
[Λυκίωτες
«Παιδιά, που φέδεγετε ; Ντω πής ! Σταθήτε, όρέ,
[με θάρρος.
«τι έγω σ' άφτόν θα βγώ μπροστά τον άντρα, για
[να μάθω
«πώς είναι άφτός που μας νικά κι έκανε τόσο θρήνος
«γιατι πολλών μας έθαγε και δυνατών το μάτι »
Είπε, και χάμου πήδηξε με τ' άρματα άπ' τ'
[άμαξι,
πήδηξε κι' όξω ο Πατρόκλος άμα άντικρυ τον είδε.
Κι'εί διό, όπως διό ναντζόμυται άπτοι καρφονυχάτοι
μ' άγριες στριγγίδες ξεσκίζονται σε σύρραχο βουνήσο.
έτσι κι'άφτοι στριγγίζοντας να φαγωθούν χοιμούνε.
Και σαν τους είδε, πόνεσε μέσα η καρδιά του Δία,
κι' έφτύς τής Ήρας λάλησε διό φτερωμένα λόγια·
«Όχου, γραφτό 'ναι ο Σαρπηδός— θνητός που κά-
[λια άπ' όλους
«λατρέδω έγω—να μου σφαχτεί άπ' του Πατρόκλου
[χέρι.
«Και συλλογιέμαι, κι' η καρδιά διπλόγνωμα με έβρνε.
«πότες μου λέει πως άρπαξ' τον άπ' τη σφαγή και
[σύρ' τον,
«και πότες, τώρα πιά άς σφαχτεί άπ' του Πατρό-
[κλου τ' όπλο.»
Τότες του λέει η δέσποινα η μαρμαρόλαιμη Ήρα·
«Μά αλήθεια τώρα άφτό το λές, γιέ σεβαστέ του
[Κρόνου
«Άντρα θνητόνε, από καιρό σμαδεφτό τής μοίρας,
«έθες πάλι άπ' τον κακόκραχο να λειτερώσεις χάρο ;
«Κάν' το μόν όλοι οι άλλοι έμεις θεοί δε συφώνωμε.
«Τώρα ένα λόγο θα σου πώ και πρόσεξε ν' άκούσεις.
«Αν πās άφτόν και όπτι του τον στείλεις ζωντανόνε,
«τότ' ίσως κι' άλλος μας θεός γυρέψει, συλλογίσου,
«αν β'άλει άπ' τη σκληρή σφαγή παιδί του άγα-
[σημένο,
«τι γί'ρω άπ' το τρανό καστρι τής Τροίας πολεμούνε
«κι' άλλων πολλά παιδιά θεών που θα σκυλιάσουν
[όλοι.
«Μά ά σου'ναι άκριδαγάπητος και σ' τον θρηνούν
[τα σπλάχνα,
«τώρα άφισ' τον να σκοτωθεί άπ' του Πατρόκλου χέρι,
«αμά όταν άνάσα και ζωή πιά τον άΐδουον, στείλει
«από θάνατο και το βαθύ τον Ύπνο νάν τον πάρουν,
«ός νάν τον πάνε στής πλατιάς μέσ' στα χωριά
[Λυκίας.

άποδείξεις για την κίνηση τής Γής, την έτησια μεταβα-
τική και την περιστροφική, άποδείξεις ή μια χειρότερη
άπ' την άλλη. Ορίστε μερικές. « Η Γή είναι πεπισμένη εις
τους πολους κ' έξωγκωμένη εις τον Ισημερινόν κίκριθώ,
όπως έπρεπε να ήτο έκα της ήμερησίας περιστροφικής
κίνησεως της». Καλά θα εΐ'ανε να ήξερε ο καθένας ότι ένε-
κα τής ήμερησίας περιστροφικής η Γή έπρεπε να ήτο πεπι-
σμένη κ.τ.λ. όπως έφέρει ότι το άλατι είναι άρμυρ και ταμ-
πέλητες οι παπάδες. Τότε όμως έχτες από την άστρονομία
του Flammarion θα εΐτανε λαϊκό βιβλίο και του Fay ή
άστρονομία. «Διά τον αυτόν λόγον (την ήμερησίαν περι-
στροφικήν δηλ.) το μήκος έκκρεμοϋς του όποιου αι κυμάν-
σε: διαρκούν έν δευτερόλεπτον, είναι μικρότερον εις τον
ισημερινόν και μεγαλύτερον εις τας 'Αθήνας!!!» Έτσι
μιλούνε μόνο θεολόγοι σε θεολόγους για την «έλαση, την
άρχή του κακού, και τη διπλή έκπέρευση». Τι κατάλαβε,
τί έμαθε, τί κέρδισε άπ' αυτά ο άναγνώστης; Άπολύτως
τίποτα. Ποιός ο λογος λοιπόν των όχτώ άποδείξεων; Για
να τα χάσει ο άναγνώστης βλέποντας τάκατανήχτα κι
άκαταμέτρητα έπιχειρήματα τής Άστρονομίας, ή για να-
χουμε στρογγυλό αριθμό άποδείξεων—όχι ώ αυτές και δυο
οι πρώτες, δεκα; Για την «ήμερησία περιστροφική» εΐταν
άρκετη η πρώτη άδειξη. Κ' έπί τέλος, αν καλά και
σώνει θέλαμε να πούμε στον άναγνώστη μας, ότι κι άλ-
λιως άποδείχεται η ήμερησία κ.τ.λ, χωρίς να άραδιά-